СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVI. Ч. 95. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 24-го КВІТНЯ 1948. — No. 95. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, APRIL 24, 1948. VOL. LVI.

ТРИ ЦЕНТИ в Зл. Д. Америки; ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном. Тел. „Свободи": BErgen {4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States; FIVE CENTS Elsewhere

ПОВНА КОМІСІЯ ПАЛАТИ ЗА ДОПУЩЕННЯ 200,000 СКИТАЛЬНИКІВ

Вашингтон, 23 квітня. — Повна правнича комісія палати репрезентантів ухвалила допустити до Злучених Держав 200,000 скитальників з Европи впродовж двох найближчих років, як про це довідується Реймонд Дж. Блейр, кореспондент Ню Йорк Геральд Трибюн. Комісія радила при замкнених дверех над законопроєктом Франка Феловса і доєі прийняла найважніші постанови. Конгресмен Емануел Селер з Ню Йорку заявив, що він вповні вдоволений з нарад комісії. Він заповів, що вже в найближчий вівторок почнеться дискусія над цим билом в повній палаті — У сенаті докищо прийняла комісія постанову, щоб допустити лише по 50,000 скитальників упродовж двох років. Крім цього в сенатському законопроєкті є більше загострюючих постанов. З огляду, що сенат перетяжений працею, кажуть, що бил прийде під наради повного сенату щойно в середині травня. На підставі законопроєкту в палаті, переміщеною особою (скитальником) вважається таку людину, яка в дні 21 квітня 1947 находилася в Італії, або в американській, британській чи французькій зоні Німеччини й Австрії й не могла або не хотіла вернутися до рідного краю зо страху перед переслідуванням, а під час війни боролася проти націстів.

КАМПАНІЯ ЗА ДОПОМОГУ ДІТЯМ ПОЧАЛАСЯ ПАРАДОЮ В НЮ ЙОРКУ.

Ню Йорк. Кампанія за призбирання в Ню Йорку $6,600,000 на Американську Допомогу Дітям Заморем, згідно зо зазивом Обєдних Держав, почалася в пятницю 23 квітня парадою дітей, у якій взяли участь діточі відділи, які приїхали з Европи. Є це частина загальної кампанії, яку переводить Американська Допомога Дітям в різних околицях Злучених Держав. Кампанія має принести $60,000,000, з яких частина має піти на працю Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету, якого осідок находиться у Филаделфії. Українські організації по різних місцевостях піддержують цю кампанію повною силою.

СТРЕПТОМИСИНА ПОМАГАЄ ПРОТИ ТУБЕРКУЛОЗИ.

Сан Франсиско.—Хоч стрептомисина не все є певною зброєю проти чахотки, то все-таки це є найпевніший лік проти неї з усіх, які досі знані. Таку заяву склав д-р Дж. Бирнс Амберсон з університету Колумбія на конференції лікарів з Американської Колегії Лікарів. Стрептомисина видає результати вже по 4 тижнях, бо підтримує людину в її боротьбі проти недуги сильніше ніж інші засоби, каже д-р Амберсон.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ СЛУХАЄ ЗАЗИВУ ПАЛАТИ.

Вашингтон. — Палата репрезентантів ухвалила 300 голосами проти 29, щоб президент негайно передав їй матеріяли в справі льояльности д-ра Едварда Кондона, голови атомової комісії. Це небувала досі подія в історії американського парляментаризму. Під час пресової конференції президент сказав, хай тепер палата пробує ці документи дістати. — На підставі конституції президент може послухати лише закону. Резолюція палати не є законом, бо для ухвалення закону треба переведення правильного поступування в обох палатах і підпису президента.

ПРЕЗИДЕНТ КАЖЕ, ЩО ВИКОНУЄ ЛИШЕ ЗАКОН У ВІДНОШЕННІ ДО МАЙНЕРСЬКОЇ ЮНІЇ.

Вашингтон. — З огляду, що на пятницю 23 квітня назначена нова поява Джана Л. Луїса; предсідника майнерської юнії, перед федеральним судом в справі цивільної кари на нього й на юнію за непослух судові, запитали журналісти на пресовій конференції президента, що може статися з Луїсом. Президент сказав, що він лише виконує право, коли приходиться йому займатися справами, злученими з діянням юнії.

За радієвим звідомленням в год. 10.30 в пятницю 23 квітня, суддя Голдсборо, на предявлення генерального прокуратора відложив на неозначений час цивільну кару, яка мала б стрінути Луїса й майнерську юнію за останній непослух судові.

РУТЕР ДОКТОРОМ ПРАВ.

Вашингтон. — В палаті репрезентантів поставив внесок Джан МекДовел, щоб комісія для неамериканських діянь негайно прослідила діяльність комуністів у Дітройті, де постріленo голову автомобілевої юнії, Волтера Рутера. Сенатор Тобі висловив велике признання Рутерові за його поборювання комунізму в юнії. З Дітройту наспіли вісті, що поліція арештувала в фабриці Форда робітника, Нелсона Дейвиса, за те, що сказав, що він знає, хто виконав замах на Рутера. — З Сан Франсиска наспіли вісті, що колегія Діви Марії рішила надати Рутерові почесний докторат права на закінчення шкільного року 30 травня за те, що Рутер заслужився в американськім робітничім русі. Надіються, що Рутер подужає до того часу.

ЧИ ПРИЙДЕ СТАЛІН ДО АМЕРИКИ?

Вашингтон. — На пресовій конференції запитали президента, чи прийде до зустрічі між ним і маршалом Сталіном для вирівнання непорозумінь між Злученими Державами й Росією. На це сказав президент Труман, що він радо повитає совєтського провідника кожного часу у Вашингтоні.— Д-р Чарлз Чіні Гайд, з університету Колумбія, знавець міжнародного права радить вислати ген. Двайта Айзенгавера на конференцію зо Сталіном, щоб переконати його, що дальше ламання міжнародного права може лише причинитися до зросту ворожнечі між Америкою й Росією.

Домагання інтелектуального проводу Америки в світі

Ню Йорк, 22. квітня. — Наші університети мають обовязок постачати світові провідників науки, інтелекту і моралі, яких давніше постачали европейські наукові установи — оце думка, висловлена Едвардом Стетиніусом, давнішим секретарем стейту і адміралом Вилйємом Ф. Галсієм. Оба вони промовляли на обіді колишніх студентів університету Вирджінія, ладженім старанням Метрополитен Клубу в Ню Йорку. Університет переводить кампанію за призбирання 8-мільйонового фонду на свою розбудову. „Впарі з нашою відповідальністю вести світ у боротьбі за волю ми теж перебрали обовязок, щоб наші колегії й університети дістали знаряддя й матеріял відповісти на визов, який нам кинено" — сказав Галсі. Обі промови були передані по телефоні теж на зібрання у Вашингтоні і в Чарлставн, у Вирджінії.

У БОҐОТІ УХВАЛИЛИ ОДНОГОЛОСНО ПРОТИКОМУСТИЧНУ РЕЗОЛЮЦІЮ.

Боґота, Кольомбія. — На повнім засіданні Міжамериканської Конференції прийнято одноголосно текст протикомуністичної резолюції, предявленої Злученими Державами, Бразилією, Чіле і Перу. Резолюція містить зазив до придержування демократичного ладу і до безоглядного поборювання світового комунізму, який веде агресію проти свободи під опікою і на домагання кількох держав. Резолюція звернена своїм вістрям теж проти всякої іншої тоталітарної ідеї.

ІНСТАЛЯЦІЯ ПРЕОСВ. КИР НІЛЯ САВАРИНА В ЕДМОНТОНІ.

Едмонтон, Алберта, Канада. — У катедрі св. Йосафата в Едмонтоні — як звідомляють „Українські Вісті" — відбулася у вівторок, 13. квітня, торжественна інсталяція преосв. Кир Ніля Саварина, ЧСВВ, єпископа-ординарія екзархату Західної Канади. У пресарній церемонії інтронізації асистував і акт інсталяції перевів кардинал Джеймс Чарлз Мек Ґвиген, архиєпископ Торонта. Крім кардинала асистували двадцять кількох членів єрархії з усіх кінців Канади: 5 архиєпископів, і 21 єпископів, між ними преосв. Василь Ладика з Винипеґу. Священиків обох обрядів було 140 Це було найбільше свято в Західній Канаді до того часу з так великим числом церковних достойників. Служба Божа почалася в 10. год. при у щерть переповненій катедрі. Співав хор під орудою О. Прийми. Целебрантом був самий солєнізант Кир Ніль, пристоящими о. Бараник, протоігумен ЧСВВ. і о. Н. Дрогомирецький, парох з Калґарі. По євангелії відбулося читання Мандату Ап. Столиці про утворення екзархату Західної Канади і іменування преосв. Кир Ніля. По Службі Божій відбувся обід для священиків, а вечером святочна вечера в готелі Мекдоналд для 400 осіб. На обіді явилося духовенство, представники міста, провінціональної і домініяльної влади і багато інших світських людей усіх зайнять і станів.

ПОВІТРЯНА ПОШТА МІЖ АМЕРИКОЮ Й НІМЕЧЧИНОЮ.

Вашингтон. — Поштовий департамент оприлюднює, що з днем 1. травня буде наладнана правильна повітряна пошта між Злученими Державами й Німеччиною. Досі можна було посилати листи летунською поштою лише з Америки до Німеччини. З Німеччини можна буде посилати листи лише у відповідь на лист з Америки, до якого треба залучити два міжнародні купони на відповідь. Точніші інформації дає кожний поштовий уряд.

ВИШКІЛ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПЕРШОЇ ДИВІЗІЇ В НІМЕЧЧИНІ

Ґрафенгавер, Німеччина, 23. квітня. — В цьому старому німецькому ґарнізоновому місті, віддаленому тільки 20 миль від чеського кордону, переходить тепер основний вишкіл американська Перша Дивізія Піхоти, що відіграла таку важливу ролю в розгромленні Німеччини. Проте, в дивізії залишилось ще тільки біля 400 ветеранів, а всі інші це „янґстерс", що мусять перейти основний вишкіл та основно познайомитися з наймодернішими военними способами і засобами. Дивізія, якою командує ген. Френк В. Мілборн, буде вповні вишколена, вивінувана і боєздатна вже в осінних місяцях цього року. Вишкіл відбувається під знаком поголосок про „превенційну війну".

Східно-европейські провідники на вигнанні домагаються слідства проти Советів

Лейк Соксес, Н. Й., 23. квітня. — Провідники східно-европейських селянських партій, зорганізовані в Міжнародному Селянському Союзі, звернулися вчора формально до Ради Безпеки, домагаючись прослідження советської агресії в Болгарії, Альбанії, Польщі, Югославії, Румунії і Мадярщині. Надрукований меморіял в цій справі був внесений особисто бувшим польським премієром Міколайчиком та генеральним секретарем болгарської аграрної партії, Дімітровом. Меморіял не має формального значення, як довго його не піддержить бодай один з членів ООД, але вважається, що цю ролю перебере на себе чілійський представник Герман Санта Крус, що же веде в Раді Безпеки акцію в справі прослідження большевицького перевороту в Чехословаччині. Він буде домагатися, щоби Рада Безпеки вислухала обвинувачень, внесених селянськими провідниками зі Східної Европи. Для попертя свого домагання, ці провідники вивигнули проти Советів 5 обвинувачень: 1. Комуністичні партії в поодиноких країнах є визнаними советськими агентами і кожна їхня акція, а державні переворити зокрема, відбуваються на виразний наказ з Москви; 2. Офіціяльні советські представники брали безпосередно участь в цих переворотах, встряваючи у внутрішні справи чужих країн; 3. Васальні комуністичні уряди в европейських країнах вдержуються тільки при допомозі терору політичної поліції; 4. Советський Союз арештує і держить в своїх тюрмах велику кількість невигідних йому політичних провідників інших країн; 5. Договори Советського Союзу з іншими опанованими ним східно-европейськими країнами є частиною російських імперіялістичних зазіхань та загрожують міжнародному мирові. Меморандум підписали шість членів Ц. Комітету згаданого Союзу, болгарин д-р Дімітров, поляк С. Міколайчик, хорват д-р В. Мачек, мадяр Ф. Надь, румун Бузесті і серб Гаврілович. Вони подали ще 29 інших представників зі східно-европейських країн, що готові зізнавати в Раді Безпеки.

ЖИДИ В БИТВІ ЗДОБУЛИ ГАЇФУ.

Єрусалим, 23. квітня. — Сіоністична міліція Гаганат, після бравурної битви з арабами, здобула вчора місто Гаїфу, єдиний повновартісний порт Палестини. Араби вкінці погодилися скласти зброю та евакувати місто. Британські війська і поліція стаціонують в порті і досі не виявили бажання інтервенції. Гаїфа має 140,000 мешканців, з того 80,000 жидів. Як тільки, почалась битва, багато тисяч арабів, чоловіків, жінок і дітей, почали масово втікати з міста. з міста.

„ДРУГИЙ СТАЛІНГРАД".

Єрусалим, 23. квітня. — Арабська Агенція називає битву за Гаїфу „другим Сталінградом" і твердить, що жиди вчинили там „справжню масакру", вбиваючи... кільканадцять арабів. Агенція АП вважає, що в рукопашних боях і всіх разом в цьому „другому Сталінграді" згинуло приблизно 100 осіб.

ЖИДІВСЬКА ДЕРЖАВА В ПАЛЕСТИНІ „ДОКОНАНИМ ФАКТОМ".

Єрусалим, 23. квітня. — Жидівська Агенція вчора заявила, що не зважаючи на наради Загального Зібрання ОД та його евентуальні рішення, жидівська держава буде політичним, військовим і господарським „доконаним фактом" в дні 15-го травня, коли скінчиться британський мандат. Араби докищо повідомили, що вони посилають до Палестини 50,000 війська, що мало б створити ще один „доконаний факт".

ПРИЇЖДЖАЄ КОРАБЕЛЬ ЗІ СКИТАЛЬНИКАМИ.

Ню Йорк, 23. квітня. На найблищу середу, 28. квітня, заповіджений приїзд до нюйорського порту корабля „Марін Флешер", що вже виїхав з Німеччини та везе головно переміщених осіб з таборів в американській зоні.

ДАЛЬШІ СОВЄТСЬКІ ПРОВОКАЦІЇ В БЕРЛІНІ

ПІСЛЯ ЗАМКНЕННЯ РІКОПЛАВСТВА, БОЛЬШЕВИКИ СКАСУВАЛИ ПОЛУЧЕННЯ З МІЖНАРОДНИМ ЕКСПРЕСОМ.

Берлін, 23 квітня. — Совєтські власті в Берліні продовжують свої провокації проти західних союзників, головно в ділянці транспорту. Після відомих вже заряджень щодо контролі західних військових транспортів, провокацій в повітряному полученні з Берліном та здержання рікоплавства через совєтську зону, вчора большевики повідомили британців і французів, що вони касують міжнародний потяг з Берліна в західні зони, де він мав безпосереднє получення з з північним експресом до Брюсель, Парижа і Лондону. Про цю останню совєтську провокацію американські власті не були офіціяльно повідомлені. За причину свого зарядження большевики подають, що вони до цього получення не є зобов'язані жодним договором, даючи до зрозуміння, що вони готові собі на цю тему поговорити. З британського й французького боку заповідають відповідні протести. Рівночасно зі совєтського боку натякається, що в найближчому часі большевики задумують поробити відповідні заходи, щоби унеможливити теж повітряне получення між Берліном і західними зонами та цілком ізолювати Берлін.

НОРВЕЖСЬКА БРИГАДА В НІМЕЧЧИНІ.

Осльо, Норвеґія, 23 квітня. — На підставі окремого договору з Британією, норвежська бригада в силі 4,000 осіб бере активну участь у виконуванні окупаційних бов'язків в британській зоні Німеччини. Договір в цій справі вигасає в наступному році і норвежський уряд вже заявив, що пропонуватиме Британії його продовження ще бодай на два роки.

ПРОВІДНИК НІМЕЦЬКИХ ДЕМОКРАТІВ ЗАЛИШАЄТЬСЯ В БЕРЛІНІ.

Франкфурт над Майном, Німеччина, 23 квітня. — Провідник німецьких християнських демократів, Якоб Кайзер, вчора інкоґніто взяв участь в нарадах двозонової Німецької Економічної Ради. Опісля на пропозиції інших християнських демократів, щоби залишитися в західних зонах та взяти участь в творенні західно-німецької держави, Кайзер відмовився, заявляючи, що його місце є в Берліні.

ЗАХОДИ ДЛЯ ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛІВ В АНГЛІЇ

Лондон, 23 квітня. — Британська Палата Громад прийняла нині без голосування в другому читанні законопроєкт про контролю великих торговельних і промислових трестів в країні. Законопроєкт передбачує встановлення комісії, яка мала б великі повновласті контролі великих підприємств. Сама комісія мала б право тільки ставити пропозиції, а не їх виконувати. Законопроєкт мусить перейти ще цілий ряд інших інстанцій.

ЧЕСЬКО-БОЛГАРСЬКИЙ ДОГОВІР.

Прага, 23 квітня.—Сьогодні тут мав би бути підписаний чесько-болгарський „договір дружби й співпраці". З нагоди побуту в столиці Чехословаччини болгарського комуністичного премієра Дімітрова, його іменем названо одну з більших місцевих фабрик.

ЩЕ ОДИН РОЗКОЛ СЕРЕД ІТАЛІЙСЬКИХ СОЦІЯЛІСТІВ

Рим, 23 квітня. — Після поразки большевицького „народного фронту" у виборах, лівим італійським соціялістам, які теж до того „фронту" належали, загрожує ще один розкол. Велика частина співробітників про-комуністичного соціялістичного провідника Пієтра Нені загрожує своїм зірванням з партією, якщо Нені буде дальше співпрацювати з большевиками. Подібні протибольшевицькі настрої спостерігається теж серед маси робітництва в північній Італії, головно на тлі негативного ставлення комуністів до Пляну Маршала.

ПАПА В ОБОРОНІ РОБІТНИЦТВА.

Рим, 23 квітня. — В розмові з американськими кореспондентами Папа Пій XII. виявив сьогодні своє велике вдовілля вислідом виборів в Італії та підкреслив своє велике заціікавлення соціяльними проблемами в країні. Папа взивав італійський уряд, щоби він головну увагу звернув на умовини праці і життя італійського робітництва та робив усі можливі заходи, щоби забезпечити їм нічим необмежені можливості розвитку і поліпшення життєвого рівня та участи в громадському й державному житті.

СТРАЙК 130,000 ВУГЛЕКОПІВ У ФРАНЦІЇ.

Париж, 23 квітня. — Вчора в північній Франції почали страйк 130,000 вуглекопів, що належать до Генеральної Конфедерації Праці. Страйк почався у зв'язку з нещасливим випадком в копальні, під час якого згинуло 13 робітників. Вуглекопи домагаються для них державного похорону, повної платні для поранених під час випадку та одного вільного дня для себе, щоб взяти участь в похоронах.

ЧЕХИ АРЕШТУЮТЬ ПОСЛІВ ЗА ПОГОЛОСКИ ПРОТИ

Прага, 23 квітня. — Большевицька поліція в чехословацькій „новій демократії" злегковажила парляментарну недоторканість трьох чехословацьких послів та заарештувала їх під закидом поширювання вісток проти Совєтського Союзу. Вони відповідатимуть перед судом за „найвищу зраду".

СЕСІЯ ЮГОСЛАВСЬКОГО „ПАРЛЯМЕНТУ".

Білгород, 23 квітня.—Вчора тут почалася звичайна сесія „Парляменту" югославської „нової демократії". Посли прийняли до відома урядовий проєкт бюджету та мовчки погодились на цілий ряд дальших законів, що касують залишки колишніх вільних народних інституцій і закріплюють терористичну „нову демократію". В сесії парляменту вперше взяли участь 12 депутатів з італійських територій, що їх мировим договором в Парижі признано Тітові.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582.

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA." P. O. Box 346. JERSEY CITY 3. N. J.

ПОМОГЛИ ВЧОРАШНІ ІМІГРАНТИ

Злучені Держави, чи Совєти? Це було, як знаємо, питанням, на яке приходилось італійському народові дати ясну відповідь при останніх виборах до республиканського парляменту. Як випала ця відповідь, уже знаємо. Переможцем вийшли Злучені Держави. Теж знаємо, що до цеї перемоги привязують тепер велику вагу. Це пізнати хоч би по тих численних статтях у пресі, в яких ще далі обговорюються вибори в Італії та з яких одні займають здержливе становище і далі добачують большевицьку загрозу, а другі глядять дуже оптимістично, вважаючи провал комуністів в Італії зворотною точкою в цілій боротьбі з комунізмом в Европі. Одначе нас обходить тим разом щось інше; це, на що звернула пильну увагу відома журналістка Ен О'Гер МекКормик, яка, мимоходом кажучи, вважає комуністичний провал в італійських виборах „першою більшою перемогою Пляну Маршала".

Приглядаючись ближче чинникам, які заважили на перемозі Америки в Італії, Ен МекКормик кладе особливу увагу на листи, які висилали американські італійці до своїх рідних чи знайомих в Італії та в яких вияснялн їм, що Злучені Держави не є їхнім ворогом, але найбільшим приятелем, таким, який бажає бачити Італію дійсно свобідною і демократичною. Отсі бувші імігранти, пише Ен МекКормик, віддали Америці в найкритичнішій хвилині найбільшу прислугу. Їхні листи читалися по сільських хатах, в ресторанах, на зборах, нарадах, вічах. Якраз це, що було в тих листах, італійці взяли за правду й Америка стала їм такою, якою змальовували їм їхні знайомі чи рідні, а не такою, якою змальовували їм комуністи та їхні попутчики.

Думаємо, що не треба багато розводитись над тим, щоб пізнати, яку велику силу мають Злучені Держави у своїх „бувших імігрантах", чи тих, що їх тепер допускають до себе. Ці „імігранти", з яких одні вже давно стали американськими громадянами, а другі вже тут родились та виховались, є нині величезною зброєю в боротьбі Америки з Совєтами. В змаганні Америки за свободу і кращий лад у світі приходиться їй опрокидувати в різних країнах совєтську пропаганду, яка приписує „капіталістичній" Америці найчорніші інтенції навіть там, де вона тільки ратує людей від голодової смерті, чи інших нещасть. Бувші імігранти є тут, як бачимо, великою поміччю.

Ми переконані, що в Україні нарід визнається, хто ратує світ. Це видно навіть зі звідомлень американських кореспондентів, які відвідували підсовєтську Україну. Та це не зменшує великої ролі американських українців, яку їм приходить відгравати в часі вже заіснувавшого конфлікту між Америкою й Совєтами. Ця роля буде куди більша, коли совєтсько-комуністичні агресії довели б до збройного конфлікту.

Отже не тільки поневолена Україна потребує Америки, але може прийти такий час, коли Америка у своїй боротьбі з Москвою потребуватиме навіть у власнім інтересі допомоги збоку українського народу. Американські українці свідомі цього, але було б добре, щоб вашингтонський уряд теж був свідомий цього і то вже тепер, завчасу.

На українському екрані

I.

Дивна мовчанка.

Від деякого часу в світовій пресі взагалі, а в американській з о к р е м а подибується відносно дуже мало вісток та писань на українські теми. Майже цілком немає вісток з України і теж про Україну газети якби води в рот набрали. Час до часу тільки яка другорядна згадка, припадкове порівнання, як — наприклад — це зробив Чемберлин в „Ню Лідер", порівнюючи самогубство Масарика зі Скрипниковим, ще часом заплутається між рядки яка коротка згадка про одну, чи другу подію, зв'язану з українцями закордоном і на тому кінець. Українська проблема, як така, в світлі теперішньої с в і т о в о ї преси майже не існує. В чому діло? З добре поінформованих джерел знаємо, що не цілком так само мається справа за політичними кулісами. Нам відомо теж, що деякі важливі повідомлення в українській справі, головно про український визвольний рух одержали теж великі щоденники від своїх закордонних кореспондентів, але ці повідомлення пішли „на файл" і світла денного не побачили. Були дискретні натяки, що справа масового народовбивства українців большевиками в Україні мала б виринути публично на форумі Організації Об'єднаних Держав, були теж деякі інші інтересні „усні передання", але публично в пресі помічається на ці теми дивну мовчанку.

Нюйорський „Мірор" в останньому загадав, що в Ню Йорку є 25 чужомовних щоденників, „від арабського починаючи, а на українському кінчаючи".

II.

Не так тії вороги...

Недавно до нас зголосився один визначний американський кореспондент прохаючи деяких вияснень. Для одного дуже поширеного американського журналу він пише статтю, що мала називатися: „Бандерівці — армія проклятих". Його погляд такий: „Бандерівці" — одне, а УПА і український визвольний рух друге. Бандервці — це, в його переконанні, самі горлорізи, бандити, дезертири всіх можливих тільки армій, з американською включно, коротко: „армія проклятих". Але межі між УПА і „бандерівцями" він не бачить. Силу „бандерівців" в Україні він нараховує на приблизно 40,000 осіб. Він має безліч всіляких інформацій на ці теми. Він теж сам був в Европі, був свого часу і в підсовєтській Україні, йому відомі зізнання вояків УПА, що минулого року перейшли в західну Німеччину, він має доступ до редакцій великих щоденників, він теж і не в один „файл" у Вашингтоні заглядав; він справою інтересується, провірює, шукає нових джерел і це його теж завело до нас. У висліді своїх попередніх інформацій та матеріялів він не прийшов до переконання, що треба написати про визвольну боротьбу українського народу проти того самого ворога, що сьогодні загрожує теж Америці; він вважав за відповідне писати про „армію проклятих". На наш запит, що його до такого переконання довело, він твердить, що головно ці матеріяли, які він одержав від українців в Европі. На підставі інформацій від самих „бандерівців", він виробив собі думку, що це „фашисти", а на підставі матеріялів від їх противників, він прийшов до переконання, що це „горлорізи" і у висліді злучив ці два погляди у „фашистських горлорізів" та пише статтю про „армію проклятих". Інформації на цю тему від самих же „бандерівців", „мельниківців" та інших українських „івців" доповнив згаданому кореспондентові ще Мануїльський, з яким він мав особисте інтерв'ю. Але кореспондент, пишучи свою статтю, натрапив на одне місце, для нього незрозуміле: як це можливо, щоби місцеве населення піддержувало „фашистів" і „горлорізів". До нас він прийшов, щоб допомогти йому відмежувати „армію проклятих" від УПА та українського визвольного руху.

Ми допомогли йому в іншому напрямку. Ми дали йому безсумнівні докази, що в Україні не існує жодна „бандерівська армія проклятих", а тільки одна УПА, методи і засоби боротьби якої диктуються ворогом. Ми йому дали докази, що в цій УПА є однаково „бандерівці", „мельниківці" та люди всіх інших політичних переконань, які цих партійних різниць не визнають в боротьбі за волю України. Ми дали йому документальні докази, що легенду „армії проклятих" створили большевики наспілку з німцями, щоби компромітувати український визвольний рух. Ми дали йому заприсяжені зізнання полонених українськими п о в с т а н ц я м и большевиків, в яких ті добровільно стверджують, що їх власне НКВД висилало різати, вбивати, грабити та допускатись найбільш рафінованих злочинів над цивільним населенням, на те, щоб їх опісля „судити" і щоб вони „признавалися", що вони „бандерівці". Їх засуджували на смерть, але опісля ці „небіщики" знову нагло з'являлись та різали і грабили цивільне населення. Ми йому дали багато інших доказів, оригінальних листів з України і т. п., але чи це розвіяло в ньому створену у великій мірі самими ж українцями легенду „проклятої армії"? На таке не дуже виглядало, але побачимо. В кожному разі ми пишемо про це, „яко в причту" тим усім закукурікченим і незрячим партійцям, які кров своїх братів в Україні для своїх партійних цілей використовують та на еміграції в своїй партійній сліпоті і глупоті ні меж ні стриму для партійної боротьби не знають і про тих, що залишились та про себе самих перед чужинцями легенду „проклятих" допомагають творити.

Микола Чубатий.

Шістьсот-ліття Карлового Університету в Празі

1348-1948).

На перші дні квітня припали важні роковини в житті чехів, а саме шістьсотліття славного університету в Празі, основаного ще 1348 року німецьким цісарем та водночас чеським королем Карлом IV. Шістьсотлітні роковини Карлового університету в Празі підготовляли чеські наукові кола та чеський уряд з великою старанністю. Свято мало бути закроєне на торжество світового розміру. На ювилей дістали запрошення всі визначніші університети в Европі та Америці. Багато визначних американських університетів, як Гарвард, Коломбія, Єйль, Принстон та інші постановили вислати своїх представників, щоб пошанувати заслуги, які цей університет положив для ширення культури в середущій Европі. Свято було б випало величаво, коли б не комуністичний переворот, а з ним і комуністична чистка університету, який був джерелом голосної опозиції проти заведення комуністичної диктатури над Чехією. Як знаємо, одинокі студенти празького університету стали демонструвади проти насильства над свободою їх нації. Комуністичний міністер освіти відразу обмежив самоуправу університету. Студентським о р г а н ізаціям надав комісарів. Кількох професорів усунули. Уряд змінив досі свобідно вибирану владу університету. Одним словом, стару святиню европейської науки зневажено, її авторитет перед світом став маліти.

Представники мало не всіх американських університетів стали один за одним відкликувати свою участь в університетським ювилею, так, що саме торжество випало незвичайно марно. Новий диктатор університету, проф. Козак, настановлений комуністичним урядом, пописувався своїми новими поглядами на завдання високої школи в присутності заголюканого президента Бенеша, що саме того дня перший раз після перевороту повернув до Праги на замок Градчани, його урядовий осідок. Навіть російські університети були слабо репрезентовані. Саме ю в и л е й н е торжество празького університету перемінилося в свято смутку, бо вільна наука і академічна свобода впала жертвою комуністично-азійського варварства.

Віримо, що ця недоля Карлового Університету в Празі переходова, бо не чужа вона тому університетові впродовж шести соток літ. Може ніякий університет у світі не міняв так свого характеру, як саме Карловий Університет в Празі. Оснований 1348 року Карлом IV. празький університет, від імени основника прозваний Карловим, був першим університетом в середущій Европі та головним бастіоном західної цивілізації на цілу середущу та східну Европу.

Карловий університет, найближчий до України із всіх західних університетів, мав теж поважні заслуги для ширення культури в Україні. Карло IV. сам походив з німецького роду Люксембургів. Закладаючи перший університет в середущій Европі не думав закладати чеський університет. Заложена ним наукова установа мала як всі середновічні університети міжнародний характер. Викладова латинська мова стягала на цей університет професорів і студентів з цілої західної та середущої Европи.

З другого боку на празький Карловий Університет стали приїздити студенти з Польщі, Литви, України та Білоруси. Прага була тоді столицею Святого Римського Цісарства Німецького Народу, тому значіння празького університету росло, а культура чеського народу стала підвишатися. Міжнародний характер професури та студентства обудив також в чехів національні амбіції, з якими мусів рахуватися Карло IV. Люксембург.

Знаком того зросту чеських національних амбіцій стало це, що наслідник Карла IV-го дістав чеське імя Вацлава. Лишаючися по смерти батька тільки чеським королем поволі сам чехізується, стаючи представником чеських державницьких амбіцій. Сам же празький університет стає огнищем відродженого чеського націоналізму, що спалахнув високою поломінню в перших десятках 15-го століття. На чолі чеського націоналізму стає професор празького університету відомий Іван Гус, що став творцем релігійної реформації в Чехії ще сто літ перед великою німецькою реформацією Лютра в Німеччині. Гуситський рух як чеський національний рух звертався проти німців та їх провідного становища в цілому житті чеського королівства.

Саме той чеський національний рух мав свій осідок на Карловім Університеті, зокрема від часу, як ректором цього університету став Іван Гус. Спалення Івана Гуса на костирі як еретика, осуджено Констанським Собором (1415), стало гаслом до вибуху чеської національної та релігійної революції, відомої під назвою гуситських воєн, ведених під проводом талановитого партизана Жіжки.

Спершу чеські націоналісти взяли перевагу, а Карловий Університет перемінився на чисто чеський. Німецькі професори того ж університету прогнані з Праги перенеслися до Саксонії, де заложили собі конкуренційний університет в Липську. Духовим осередком гуситського руху став Карловий Університет. Його чеський характер тепер стисло звязаний з успіхом чи ослабленням чеської національної революції. Правда, по кільканадцяти літах чеська революція заломилася, одначе вона пробудила чеський нарід до свого національного життя.

Ці часи, себто 15-го століття, було часом великого впливу празького університету на словянські сусідні народи аж до України та Білорусі включно. Багато молодих українців виїздило на студії до Праги, вертаючи з неї з пробудженими національними амбіціями. Під впливом національного словянського руху, що проміньовав з Праги, стояв також український князь Свидригайло, що в першій половині 15. століття, стаючи на чолі української опозиції, прямував до зліквідування польсько-литовської унії та до відродження українсько-білоруської держави.

З празьким університетом був звязаний перший перекладчик Євангелії з церковнословянської мови на народню мову, Франц Скорина, а пізніше (на початку 17-го століття) Мелетій Смотрицький, найбільший український вчений першої половини 17-го століття.

(Докінчення на стор. 3-тій)

ГАЛИНА ЛАЩЕНКО

МІСТО

1)

На вулицях містечка Монморансі людей майже не було, але в багатьох вікнах світилось ще. Світло пробивалось між фіранками і миготіло між деревами.

В ресторані невеличкого готелю все чекало на прихід гостей. Підлога була чисто вимита, на столах біліли скатерки, з тоненьких шкляних ваз витягались стебелини квітів. Стук білярдових куль долітав з сусідньої кімнати. Була неділя. У стойки господар зі святковим виразом лиця і в новій квітистій краватці підводив рахунки, якась висохла жінка сиділа за касою. За одним зі столиків двоє панів жваво щось розмовляли і так захопились розмовою, що майже стукались чолами один до одного. Перед ними стояла вже давно охолола кава, про яку вони забули. А за столиком близько грубки, сиділа ще не стара, чорноока пані з тонкими устами і повними хвилястими формами. Вона була в білій блюзці і волосся її було завите. Увесь час вона легенько всміхалась невідомо до кого, нетерпляче поглядала на двері і з апетитом їла смажене мясо зі смаженою картоплею.

В цей час вони ввійшли. Кремезний, добре вбраний панок на вигляд років за сорок, з певною ходою і товстою жилавою шиєю. А з ним скромно вдягнена молода дівчина, тоненька і зграбна в рухах. Вони сіли недалеко за столиком. Пані в білій блюзці старалась відгадати, що вони за люди. Чоловік і жінка? Щось не виглядає. Вона ще зовсім молоденька і така несмілива. А він має гроші. Це видно з рухів, погляду, балачки. Певно вона його приятелька. Це, мабуть, так і є. Пані в білій блюзці мала досвідчене око. О-о, вона пройшла життя. Вона ці річи добре знає! Він не гарний, але вона давно перестала цінити красу у мужчин і шукала в них чогось іншого. Він знає смак життя. А, головне, він з грішми, це безперечно. Пані свідомо не піймала себе на думці, але десь там у кутику душі це відчула, що охоче була б сьогодні на місці його сопутниці. Її вона оглянула теж докладно. „Це ще качення і багато не розуміє".

Новоприбулі вечеряли й не звертали уваги на все, що навколо них робиться. Дедалі під впливом випитого вина ставала веселішою. Вона сміялась, щось йому оповідала, але він, здається, не звертав уваги на зміст її слів, лише залюбки на неї дивився.

— А,, ти гарненька", раптом сказав він. Вона трохи відвернула голову наче недочула його слів. В усіх її рухах було помітне тонке, вроджене і стримане кокетство. Вони їли добру вечерю, запивали її добрим вином.

Вони будуть часто так виїздити за місто, говорив він. А в літі будуть їздити на пляжі. Вона буде вбрана, як лялька, о, про це вже він потурбується. Капелюхи можна купувати нові і що-тижня. І щоб були гарно вбуті ніжки. Ніжки у жінки це головне. З її молодістю, з її красою, вона може далеко зайти! Він її познайомить зі своїми приятелями... Він говорив, його очі поблискували. Дівчина притихла. Голова її злегка крутилась.

Льоля, так звали дівчину, була наймолодша дочка в сімї емігранта-робітника. Їх вулиця була ціла посіяна малими будиночками, з малесенькими садками-городами, де мешкали такі самі робітники, як і її батько. В їх мешканні меблі були стиснені, наче навалені на купу. Часом улаштовували свята. Тоді співали народних пісень, залю, що була деревляним бараком, вбирали квітами, портретами Шевченка і жовто-блакитними прапорами. А потім молодь танцювала. Батько її, колишній старшина, примушений був бідою еміграційного життя, піти на працю звичайного робітника, з роками трохи опустився, якось підупав. Матері вона не пригадує інакше, як з вічно заклопотаним виразом обличчя. І навколо ця вічна тіснота. „От, як поїдемо на Україну", казали люди, „тоді все гаразд буде". Та коли це буде! Сумно ставало часами дівчині. Вона тоді довго дивилась на шлях і якісь неясні пляни зароджувались в її голові. Думка відїхати до міста приваблювала її все більше. Хотіла працювати, чогось добиватися. Але її притягали теж рух, багато людей. Хотіла побачити велике, дуже велике місто. Хотіла пожити там.

— „Я піду на курси сестер. Це не триватиме довго і я зможу заробляти", казала Льоля.

Батьки між собою порадились.

— „Що ж, дитино, ти вже доросла, маєш свій розум. Але мусиш добре над усім подумати, щоб потім не шкодувала. Бо це крок поважний. Може б ліпше лишилась тут з нами", казали вони.

— „Вийшла б трохи згодом заміж за Петра! Хлопець він порядний, зір з неба не хапає, але тебе любить", умовляла її мати.

Де там! Молода, повна життя дівчина, що могло її лякати?

— „І хто там буде тебе пильнувати. „Ще захворієш", турбувалась мати.

— „Хай їде, хай спробує", сказав врешті батько. За вечерою він довго й пильно поглядав на дочку. Всі були сумні.

Наче злочинниця виїздила Льоля з батьківського дому. Прощаючись з матірю несподівано заплакала, на батька боялась глянти. Залишила їх малий будиночок, тісний садочок, де знала в городі кожну грядку. І пішла на двірець, вбрана скромно, як школярка, з малою валізкою в руках. Її провожали сестра і Петро. Мати в останній день перед її відїздом, пробувала її ще умовляти:

— „Не їдь, дитино! Хто знає, що там буде"...

— „Мамо, залишіть це".

А батько мовчав.

(Дальше буде).

Секретаріят ПАУК відкрив своє бюро в Ню Йорку

Секретаріят Пан-Американської Української Конференції дає цим до загального відома, що з днем 1. квітня 1948. відкрив постійне концелярійне бюро, якого адреса є: PAN-AMERICAN UKRAINIAN CONFERENCE, 50 CHURCH ST., ROOM 252, NEW YORK 7, N. Y. Телефон: BEEKMAN 3-5585.

В цих самих приміщеннях находиться бюро Українського Конгресового Комітету, Український Квартальник, і Український Бюлетень, якого перше число — в англійській мові — появиться дня 1. травня 1948. Бюра були відчинені для поширення політичної та інформаційної праці.

Урядові години від 9 АМ—7 ПМ, в суботу від 2 ПМ—4 ПМ.

Подаючи це до відома, проситься звертати в справах ПАУК на згадану адресу.

За Секретаріят Пан-Американської Української Конференції:

Степан Шумейко,
ген. секретар.

В. Яр.

Річниця про яку не згадують Совети

(Спостереження очевидця).

Вступили в 15. річницю одного з найжахливіших злочинів, що знало людство: штучно утвореного комуністами страшного голоду в Україні, який свого вершка досяг по весні 1933 року.

Близько семи мільйонів людей — переважно селян лягли трупом на своїй землі, на шляхах країни, на бруках міст, благаючи крихти хліба. Того хліба, що мільйонами тон комуністичні слуги Сталіна вивозили з України, вишкрябали до останньої зернини, щоб змусити селян „добровільно" йти до колгоспів.

Населення міст і промислових районів большевики швидко зігнули в баранячий ріг і досягли того, що всі їхні розпорядження і заходи схвалювались „одноголосно та з ентузіязмом".

Але з селянством справа була складніша. Розпорошені по селах, окремих хуторах, з твердими, віками виробленими традиціями вільних хліборобів — селяни витримали всі утиски й насильства, але своєї землі не кидали й до колгоспів не йшли.

Непосильні податки, реквізиції, розкуркулення, „вивезення в яр", арешти, розстріли, депортації — ніщо не могло зламати волі крайнського селянина лишитись вільним і дочекатись ліпших часів.

Під час „військового комунізму" 1917-1921 рр., з його системою жорстоких реквізицій, селянство, що не випускало з рук зброї за національне визволення, знесилене й розкладене з середини, знайшло нову могутню зброю проти комуністів — пасивний опір. З року на рік вони почали зменшувати засівну площу і погіршувати її обрібок. Наслідком цього, Московщина, що завжди живилася переважно українським хлібом, опинилась на межі повного господарського хаосу і була змушена, щоб врятуватись з розпачливої ситуації, цілком змінити свою господарчу політику, але ніколи не забувала про те, що цю нерівну боротьбу виграв укр. селянин. Почався т. зв. „НЕП", або доба нової економічної політики. Насправді ж це була стара дореволюційна система господарювання, за якою комуністи вхопились обома руками, хоч нічого спільного з комунізмом вона не мала. Так само тепер на наших очах вони, ратуючи себе, вхопилися за погони, старшинські відзнаки, великоруський патріотизм, церкву й ін.

Наполегливою працею, голодний і обдертий селянин швидко став на ноги і за декілька років набув певної економічної незалежности, що могла згодом стати фактором активної опозиції. В цьому вже комуністи вбачали для себе смертельну загрозу, і на цей раз з боку цього ж селянина. В роках 1928-1929 було проголошено новий напрямок совєтської політики — колективізацію та індустріялізацію країни, або ж вірніше був взятий курс на озброєння всієї країни. Для цієї мети треба було утворити цілком нові індустріяльні та енергетичні бази, розбудувати зовсім нові галузі промисловости. Словом — треба було мати і необмежені кошти і величезну кількість робітників. Все це малади „колективізація", а „індустріялізація" — зброю для далекосяжних планів Москви. Тут і згадали про селян, що завжди були сіллю в очах большевиків.

Починаючи з 1928 - 29 рр., податки були збільшені так, що і в місті і в селі виконання їх було цілком неможливе. Але навіть, коли зібравши всі засоби, хтось виконував їх — нетільки ж такого „куркуля" знову обкладали в подвійному розмірі, мотивуючи так: коли він мав змогу сплатити перший раз, то сплатить і другий. Несплата ж тягла за собою конфіскацію усього майна, арешт і депортацію кудись на „соціялістичне будівництво". Часто також і розстрілювали. При арештах сім'ї обов'язково роз'єднували — батька, матір і дітей розсилали в різні місця.

В роках 1930-1931 йшло суцільне руйнування українського села. Всі т. зв. „куркульські господарства", до яких зараховувались усі селяни, які негативно чи критично ставились до совєтської влади, всі хутори були знищені, мільйони білих рабів почали „соціндустріялізацію". Смертність в концтаборах була, як досі лишилось — страшною. Голодні, голі, хворі невільники гинули як мухи восени, але їм на зміни комуністи гнали нові й нові „поповнення".

Одночасно до тих, кого ще не встигли заарештувати і вислати, почали застосовувати разом з пропагандою всі можливі методи примусу і насильства, щоб загнати всіх до колгоспів.

За організацію колгоспів комуністи взялись всіми силами, бо раз на завжди вирішили зламати постійний опір села.

Як завжди і всюди, комуністична пропаганда не шкодувала рожевих фарб описуючи колгоспне життя, але справжні цілі Політбюра були інші, більш практичні.

1) Замісць окремих приватних господарств, над якими важко здійснити цілковитий контроль, — утворити державні підприємства „колгоспи", або колективні господарства. В них селяни перестанавали бути власниками, а ставали лише робітниками без жодної персональної власности, як на заводі чи фабриці. Тут їх легче можна „вишколити" та зробити цілком покірними як в місті.

2) Таке велике господарство що обєднує 100—400 окремих господарств керується окремими комуністичними урядовцями, що спирається на НКВД та його агентів, завербованих з самих селян. Тому контроль не тільки діяльности кожного селянина, але навіть його думок буде цілковитий. Відомо ж; що без такого контролю комуністичний режим існувати не може.

3) Забрати продукти з рук комуністичної організації в колгоспах значно простіше ніж видирати їх від 100-400 окремих власників, які в замін не дістають майже нічого.

4) Змусити колгоспників (уже більше не селян) виконувати за вказівками комуністичної адміністрації безліч інших обовязків крім праці на землі. А в таких обовязках нестатку немає: передплачувати позики (а вірніше — сплачувати їх, бо „начальство" підписує само, а потім розподіляє на окремі фамілії), виконувати обовязкові перевозки з села до міста чи залізниць силу різних вантажів, як зерно, фураж, буряки, бараболю, дрова, торф і т. д., будувати та ремонтувати за свій рахунок шляхи, гідротехнічні споруди, час від часу виділяти з поміж себе робітників для фабрик та заводів.

Така була справжня мета колективізації, що до дрібниць підтвердилась в наступних роках.

Але й без підтвердження селяни знали, що таке большевицький колгосп і воліли ліпше вмерти ніж стати колгоспниками.

Роки 1930-31 принесли ще більший натиск, деякі села як наприклад Керило - Ганнівка (Полтавщина), Пугачівка (Полісся) були майже порожніми: більше 80 відсотків мешканців большевики вивезли до концентраційних таборів. Вся худоба, якої не встигли забрати до колгоспів — було порізана і зіджена, в тому числі і коні. Але крім того велика їх кількість, більше 50 відсотків поголів'я походило від голоду. Всі шляхи, стежки, левади були густо вкриті кістками, обгризеними собаками.

Частину коней хто ще їх мав — повиганяли з дворів, бо бо кінь став новим джерелом визиску селян. Хто мав коня, той мусів виконувати безліч транспортових завдань: возити зерно, солому, сіно, лісоматеріяли тощо. Ці перевезення відбувались переважно в осени, в умовах цілком безнадійного стану доріг, що обумовлювало транспорт як справді найтяжчу роботу. Платня ж за перевезення була „по твердим розцінкам", цебто така мізерна, що за цілий день селянин з конем міг заробити ледве на 1 кг. житного хліба.

(Кінець буде).

ЧИ ВИ ВЖЕ ВПИСАЛИ СВОЇХ ДІТЕЙ ДО У. Н. СОЮЗУ? КОЛИ НІ, ВПИШІТЬ СЕЙЧАС!

Повість про Б. Хмельницького

Юрій Косач — сьогодні мабуть наш найплодовитіший письменник, одна за одною випускає він книжки, драми, статті, вірші. В час, коли по війні багато письменників нарікає на непригожі для творчости умови, атмосфера цього перехідного, неспокійного часу наче додає Косачеві творчого поштовху й енергії. Оце на книгарських полицях появилася нова його повість про 1648 рік під назвою „День Гніву". Вона — тільки І. частина заповідженої трилогії, дві дальші частини матимуть назви „Хмельничани" і „Сойм у Чигирині".

Косач — письменник сьогодні з одного боку дуже хвалений, з другого — гостро атакований частиною нашої критики, яка добачує в нього й анархічність стилю і мало додатні характери його персонажів. Особливо гострі напади викликала драма „Ворог", ставлена по Німеччині театральною трупою В. Блавацького. В тій пєсі автор наче далі продовжує проблему Винниченківської „чесности з собою", намагаючись знайти психологічні й моральні виправдання для дружини українського письменника, яка зраджує йага з німецьким старшиною. Як це не без слушности завважила критика і як цього не міг не відчути театральний глядач — автор кинув тінь на українську жінку. А в повісті „Еней і життя інших" герой, член підпілля, такий химерний своїми настроями, а то просто примхами, що слушно вндвигнено запит: чи не криза людини підпілля? І дійсно, в тій повісті найпозитивніший герой це — спекулянт на чорному ринку, єдина в творі особа із здоровим глуздом і послідовністю в своїх ідеях і вчинках. Один з відомих критиків, д-р Остап Грицай, нагромадивши силу цитат, на основі таких Косачевих писань узявся навіть доказувати ні менше, ні більше, а занепад української еміграційної літератури.

Годі твердити, щоб Косач узяв собі надто до серця ті критичні голоси або прийняв їх бодай за перестрогу. Скоріш, йому самому набридли власні стилістичні й психологічні експерименти, в роді тих з „Енеєм", де дія відбувається одночасно в кількох площинах і просторах часу, а початок, середина і кінець так переплутані з собою, що автор мусів ужити аж три роди шрифтів, щоб нещасний читач не помішав кінця з початком, а сьогодні з тим ,що було кілька років перед тим. В кожному разі ті, хто був незадоволений дотеперішніми негативними характерами, має тепер позитивного — Великого Гетьмана у відповідному офорленні мистецького слова, без загравання з модним надреалізмом, екзистенціялізмом, та „реалізмом атомової доби", що їх Косач у своїх статтях так ентузіястично розяснює і, не менш ентузіястично, намагається допасувати до своїх творів. Зрештою, постать Хмельницького Косачеві не чужа, вже давніше дав він про нього два твори — роман „Дюнкерк", друкований частинно в паризькому „Українському Слові" 1935, і, видану 1943 повість „Рубікон Хмельницького". Вже в тій останній повісті Косач використав багато маловідомих матеріялів, які в новому світі показали наростання бурі і формування майбутнього „цезаря степів". На історичних матеріялах оперта й нова Косачева повість, „День Гніву", і автор у передмові ще й зазначує, що „слизе за кожним словом цієї книги стоїть документ, всі сюжетні лінії, все, що може видаватись легендою доби, бере початок з стислого джерельного матеріялу. Герої, крім кількох синтетичних, дійсно жили й діяли". Як бачимо, автор поклав свідомо рами і межі своїй фантазії, і, власне, це обмеження причинилося до того, що вийшов твір звязковий і одноцілий, що не дратує читача своїм псевдоіраціоналізмом, як попередні.

Тільки виринає питання: чи те, що він назвав повістю, повість? Думаємо, що ні. Вийшла тільки блискотлива, пишна, розмашна хроніка доби. Щоб бути повістю, той твір мусів би мати щось більше — якусь завязку, інтригу, дію, якої, не зважаючи на всі описи баталій, у тому творі немає: переважно появляються люди — козаки, пірвані бурею революції мужики, мандрівні авантюрники, що зайшли на Україну аж із побоевищ 30-літньої війни, польські князі і шляхтичі, шляхта українська, напів, а то й зовсім спольонізована, хитрі єзуїти, шляхтянки грецького обряду і польські повії, виходять і говорять, нераз дуже цікаво і бистро, і читач заєдно чекає, що врешті щось почнеться, — але не починається нічого, автор тільки показує фігури, які мають ілюструвати вибраний ним постать. Правда, все описано мальовничо, з майстерністю відтворювати історію нераз не меншою від тієї, що її показує в своїх хронікальних історичних циклах Алданов, але, як сказано, повістю той твір назвати годі. Мимоволі напрошується порівнання із сенкевичівським „Огнем і мечем" — там сюжет увесь час тримає читача в напрузі, в Косача ж тієї напруги сюжетної лінії немає — є тільки одна велика постать Хмельницького, яка й тримає більш механічно своєю величністю всю конструкцію тієї повісти-хроніки. Але й та постать показана рідко в безпосередній дії, про неї більш довідуємося з розмов інших осіб — засіб, як бачимо, більш притаманний драматургії, чим повісті.

Коли вже мова про драму, як не згадати Корнійчукового „Богдана Хмельницького"? Історично здріблений і в багатьох моментах неправдивий, він усе ж показаний у дії, яка й викликує заінтересування глядача.

„День Гніву" це твір типової патріотичної романізованої і героїзованої історії і, як такий, корисний і потрібний, що до того як зважити не надто багатий наш доробок у тій ділянці.Кащенко колись спростачив до неможливого різні постаті нашого минулого, в тому й Хмельницького; в його повісті „Під Корсусем" Хмельницький не великий гетьман, а ватажок, і яку пошану може викликати він у читача, коли автор устами козацьких полковників називає його в розмовах просто „Зіньком".? У творі Косачевому є культ величі і пошани, і найвдатніше, що дає відчути твір, це та магічна сила володаря, що тягне до себе стихійно маси — вони ринуть за ним сліпо, як повінь. Мальовничо оживлена історія порадує не тільки історика, а й звичайного читача, і обох їх притягатиме до себе експресивний, барвистий стиль автора, його вміння показувати історично правдиві, живі постаті, його мова, багата й соковита, вміру пересипана висловами своєї доби та ще з цілим окремим словником пишної, найсоковишої лайки, орудувати якою, як своєрідним мистецьким елементом, Косач мабуть не має в нас суперників. І читач не без цікавости ждатиме чергових частин, які покажуть дальшу формацію володаря, — який у І. частині тільки що народжується, сам себе усвідомлює і, на бурхливих хвилях революції, ще не без сумнівів,починає ним щойно ставати.

С. Г.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

23. квітня 1908 р.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО КОНВЕНЦІЮ У. Н. СОЮЗУ В ФИЛАДЕЛФІЇ.

Оцим подається до відома всіх відділів У. Н. Союзу, що Х Головна Конвенція Союзу відбудеться в днях 7, 8, 9 й 10 липня б. р. в місті Филаделфії, у Пенсилвенії. На підставі статуту кожний відділ, який сповняє всі обовязки, має право вислати одного делегата на конвенцію. Делегатом може бути лише член У. Н. Союзу, а число делегатів залежатиме від числа осіб, які належать до відділу і до Союзу. Відділ, що має понад 50 членів, буде мати 2 голоси, а відділ що має понад 150 членів — буде мати 3 голоси. Всі делегати мають бути вибрані 30 днів перед конвенцією. Місце й час будуть подані пізніше. — К. Кирчів, предсідник, А. Шаршонь, касієр; С. Ядловський, секретар; Т. Лабовський, секретар рекордовий.

ЄВАНГЕЛІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.

Як повідомляє „Подолія", подільський єпископ Парфеній, разом із своїм співробітниками, нарешті закінчив редагування українського перекладу євангелії на дорученя св. Синоду.

РЕЗИГНАЦІЯ ПАРЛЯМЕНТАРНОГО ПОСЛА.

На засіданні палати послів у Відні дня 6. квітня д-р Володимир Охримович, дотеперішній посол з 58. виборчої округи, зложив свій мандат, а на його місце покликано його заступника, Василя Стефаника, письменника в Стецевій.

ЛЮДНІСТЬ ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ.

Москвофільські газети безупину пишуть, що в Росії нема жадних українців, тільки самі „русскіе". А ось що пише російська „Петербурская Газета": „В Полтавській губернії українська (в оригіналі „малорусская") мова є панівною мовою навіть по містах, де її вживають 57% людей. За цею мовою йде жидівська у 29.3% (по селах 1.2%), а російської мови в Полтавщині вживає лише 2.6% населення.

РІЗЬБАР КУЗНЕВИЧ В АМЕРИЦІ.

Недавно приїхав до Злучених Держав загально знаний артист-різьбар Григорій Кузневич. Він знаний не лише широким колам в Галичині, але й поза нею. Як стипендист Краєвого Виділу він покінчив в 1900 р. державну академію мистецтва в Римі. Коли повернувся до рідного краю, вирізьбив кілька знаних памятників і статуй. Тепер він замешкав у Ню Йорку і виготовляє церковні різьби.

УКРАЇНСЬКА КОЛОНІЯ У ВИСКАЗСИН.

Як звідомляє нас И. Костик, з місцевости Торп, в стейті Висканзин, то в тій місцевості повстала українська фармерська колонія і гарно розвивається. Минулого року прибуло туди до 20 родин і тепер разом уже є 40 українських родин. Земля там плодюча, є будучність, але нема української церкви, бо нема священика, який хотів би туди поїхати.

ОГОЛОШЕННЯ.

Приймається передплату на 1908 р. на український часопис „Рідний Край", який виходить в Києві раз у тиждень. При „Рідному Краєві" виходить як додаток для молоді раз у місяць „Молода Україна". Обидва видання виходять під редакцією О. Пчілки (Олени Косач).

Шістьсот-ліття Карлового Університету в Празі

(Докінчення зі стор. 2.)

Катастрофа чехів під Білою Горою (1620) на початку так званої Тридцятилітної Війни, стала кінцем також чеського характеру Карлового Університету, що на цілих триста літ тратить характер чеської наукової установи, а стає огнищем німецької культури в королівстві Чехія.

Мимо чеського національного відродження в 19-тім столітті Карловий Університет лишився німецьким аж до повстання нової чеської держави (1918). Оснований Австрією для чехів чеський університет у Празі не носив старої назви Карлового Університету. Щойно чеська державна влада перенесла титул та всі права старого Карлового Університету на дотеперішній чеський університет в Празі. Яке значіння для виховання сотень української політичної еміграції в Чехословаччині мала ця стара висока чеська школа, загально відоме. Тому саме український нарід віддав би також поклін заслуженій празькій Альма Матер, коли б ця святиня науки була нині вільна та могла так свобідно вчити та досліджувати, як за часів основника Чехословаччини, Томи Масарика. Проте хай хоч ця згадка в шістьсотліття Карлового Університету в Празі буде признанням від українського народу цій старій високій школі за її культурні прислуги, вчинені Україні.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

КОМУНІКАТ

ЗЛУЧЕНОГО УКРАЇНСЬКОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ДОПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ

Збірка одягу і взуття.

Сердечне прохання звертаємо цим до українського патріотичного громадянства у справі **посилення** збірки одежі і взуття для наших скитальців в Европі; віримо кріпко, що й цим разом ви скоро й щедро на нього відгукнетесь

Потреба одежі і взуття на скитальщині дається тепер відчувати дуже пекуче. Те, що було вже видерлось й латати його більше вже не можна Особливо чоловіки й дітвора не можуть довше без тих речей обійтися.

До нашого жіноцтва.

З весною, коли наші добрі господині запопадливо чистять хати, вони знаходять у шафах чимало одягу, що вже не придатний для нікого з родини, а який може бути навіть святочним для скитальця.

Діти виростають дуже скоро зо своєї одежі, й багато людей ці речі викидають, не думаючи навіть скільки радості вони б справили для малих скитальців, скільки турбот заощадили б вони неодній матері, яка журиться чим нарешті прийдеться свою дитину зодягнути. Для того, в першу чергу наше прохання звертаємо до нашого жіноцтва.

Позбірайте ці зайві у вашій хаті речі, обладнайте їх і вишліть на нижче подану адресу. Черевики треба позвязувати, а коли треба, дати підзолювати.

Вже вислано.

Жіноча Секція ЗУАДКомітету в Ню Йорку, яка до цього часу щиро жертвувала свій час і труд пакуючи прислані вами речі, вислала останню посилку: 10 бейлів одежі; 1 скриню взуття, жіночого й чоловічого; 18 менших особистих пачок.

Все те надто мало, прямо капля в морі, на ці запотребування, які має тепер наша скитальщина.

Ми віримо, що наше добродійне громадянство відозветься на цей заклик та пришле обильно одіж і взуття, для висилки до Европи. Не треба тут окремо підкреслювати, що зробити це треба якнайскоріше.

Посилайте одяг і взуття не тому, що ви хочете їх позбутися з хати, але вважайте це як ваш особистий дарунок для своїх братів українців. Ця посилка вийде тоді із вашої хати в гарному стані, бо ви певно про це подбаєте. А головне ви зробіть це зараз, та вишліть на адресу:

UNITARIAN COLLECTION WAREHOUSE
UKRAINIAN RELIEF
31 E. 35 St., New York 16, N. Y.

а всі інші датки на адресу:

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE
P. O. Box 1661, Philadelphia 5, Pa.

Екзекутива і Дирекція Злученого Українського Американського Допомогового Комітету.

Филаделфія, Па.
Квітень, 1948

ПРЕЗИДЕНТ МОЖЕ ПІСЛАТИ ВІЙСЬКО ДО ПАЛЕСТИНИ БЕЗ УХВАЛИ КОНГРЕСУ.

Вашингтон. — Президент Труман виявив під час пресової конференції, що він може вислати до Палестини американську армію якщо Обєднані Держави не ухвалять створити міжнародну поліцію для береження миру в тій країні. Сенатор Ванденберґ, голова комісії закордонних справ, висловив переконання, що президент може мати право так зробити, не питаючися конгресу.

НІМЦІ ВТІКАЮТЬ З ПАЛЕСТИНИ.

Нікозія, Кипр, 23. квітня. — На прохання Міжнародної Організації для Збігців та полестинського уряду, британські власті погодилися дати на острові Кипр тимчасове приміщення 300 німцям, чоловікам, жінкам і дітям, які втікли з Палестини. В Палестині вони жили довгий час, але в останньому часі їхні оселі впали жертвою нападу, під час якого дві особи були вбиті.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ШІКАГО, ІЛЛ.

З похоронів стрільця.

З напливом свіжих міґрантів до Америки українська спільнота поволі забуває про інших іміґрантів нової доби, себто тих, що прибували до Америки в 20-тих роках. Це зовсім зрозуміле; настають нові відносини в Америці і на рідних землях, виринають нові справи, нові проблеми, нові люди. На першому місці у нас тепер справа скитальців, УПА й політична праця, звязана з визвольною боротьбою українського народу. Люди, що колись писали до „Свободи" і підписувалися „бувший стрілець", десятник чи четар У. Г. А., перейшли вже до історії. Мало вони пишуть, мало й за них пишеться. Та часом треба й за них згадати, бодай тоді, коли треба віддати їм останню прислугу, а вимирають вже навіть ті, що колись 18-20-літніми хлопцями воювали за Україну. Вони не питали, який в нас уряд та не „політикували" в такий спосіб, щоб своїх братів вбивати, а тільки вірно до останку несли тягар збройної боротьби за Україну, нічого для себе не бажаючи, а тільки пильнуючи, щоб по собі добру славу залишити.

Тим, що впали, ставила Україна памятники (проти волі окупантів), а ті що жили продовжали боротьбу на різні лади на рідних землях, чи розійшлися на різні шляхи, щоб в різних країнах обороняти добре імя України. Одні з них прибули до Америки. Спочатку Америка їм неподобалася, як не подобається вона зразу усім новим іміґрантам. Зовсім інші люди, інші відносини, помочи нізвідки. Не було тоді ніяких З. У. Д. Комітетів, а було тільки велике безробіття. Бралися за якунебудь працю. Заробили кілька долярів тай проїдали, бо праця в часі безробіття була тільки тимчасова. Проте до народньої роботи бралися. Віча, свята, представлення! Помагали будувати Дім Інвалідів у Львові, розбудовувати „Просвіту", Рідну Школу, кооперацію в краю, а в Америці У. Н. Союз, О. Д. В. У. й інші організації.

З нагоди смерти б. стрільця Титя Слабого, члена У. Н. Союзу, тих кілька слів рішив я написати як товариш по зброї покійного. Про великих людей пишуть некрологи, вичисляють їхні заслуги. Про пересічних людей, що то вели малу органічну, але таку важку працю менше пишеться.

Але згадати таки треба, тому і пишу. Для історії стрілецької слави подам, що покійний був в У. Г. Армії в т. зв. Яворівській групі, що окружена зі всіх сторін ворогом борсалася на всі боки, намагаючись прірвати залізничий шлях Перемишль-Львів, щоби мати злуку з групою Крукевичі 2-го корпусу. Був веселої вдачі, перейшов в Америці біду й щастя. В біді, як і всі стрільці, потішався тим „що стрілець є нині велий пан, найбільший в цілім світі, бо його сонце здоздоровить все рано на устріті" і т. д. Помер передвчасно, маючи всього 48 літ. Несли його домовину союзовці, а почесну варту становили б. стрільці У. Г. А., а саме Гриць Сенів, Петро Костерка, інж. Іван Побуцький і підписаний, який промовив над гробом і попрощав його від імені стрілецької братії словами стрілецької пісні: „Спи хлопче спи, про долю волю сни".

Степан Куропась.

Союз Захисту Громадянських Свобід підтримує пропозиції президента

Ще з часів Першої Світової Війни існує в цій країні непартійна, цілo-краєва організація, яка обороняє громадянські права і свободи для всіх американців. Називається ця організація — Союз Захисту Американських Громадянських Свобід. Працюють в цій особи різних політичних та економічних поглядів, але всі вони погоджуються в одному — конечне затримання, без ніякого компромісу, Закону про Права („Бил оф Райтс").

Під теперішню пору, коли питання громадянських свобід знову обговорюється в конгресі та по цілій країні, американці не раз чують про Союз Захисту Американських Громадянських Свобід, головно в звязку з судовими процесами: про громадські права. Цього року часто згадується ця організація як одна з тих, що найбільш активно виступають за ухваленням десяти федеральних законів, що їх пропонує президент, як засоби для охорони громадянських прав, гарантованих конституцією. Тому не диво, що Роджер Болдвин — директор Союзу Захисту Американських Громадянських Свобід — був одним з двох вибраних осіб, що захищали програму президента в дискусіях на недавнім „вічу по радіо". (Ці віча відбуваються і передаються по радіо раз на тиждень заходами Тавн Гол в Ню Йорку та Нейшенел Бродкестинг Компані. Вони дають можливість американцям почути обидві сторони в спірних питаннях).

„Програму Президента треба прийняти", почав свою мову Болдвин, „попершe, в імя справедливости для тих, хто ще не має тих самих прав, що маємо ми; подруге, щоби посилити заклик нашої демократії до народів світу в боротьбі з комунізмом".

„Це не є питання, яке має обговорюватися тільки на політичнім, чи груповім грунті", каже Болдвин. „Програма ця не є направлена виключно проти гріхів південних стейтів. Ми всі є грішні щодо рівних прав расовим меншинам... Південні противники програми президента цілком перекручують її, коли вибираючи три чи чотири з десяти точок і твердять, що вона направлена проти південних стейтів. Ці важні справи є справами цілокраєвими: справедливе приймання на працю; усунення закону, що обмежує права іміґранта з країн Сходу; більше самоуправи на островах в американських посілостях; права для японської меншини; права стейтів для Аляски та Гавайських Островів; дійсне дотримування по цілій країні федеральних законів про громадянські права.

„Ця програма фактично не є політичною... Політичні плятформи обидвох найбільших партій мали в 1944 році загальні точки проти расових обмежень. Але коли поступають законопроекти в тій справі, то в південних стейтах підносяться голоси проти „зовнішнього втручання".. Що є „зовнішнім втручанням" — федеральний уряд? Чи південні стейти не належать до загального Союзу та чи їх громадяни не користуються нарівні з іншими тими самими федеральними правами,

„Програма президента вимагає конґресової акції тільки на федеральнім ґрунті, головне — забезпечити рівні права расовим меншинам законним шляхом. Усунення податків за голосування мало б торкатися тільки федеральних виборів. Справедливе приняття на працю мало би покривати тільки федеральні агенції та заклади в між-стейтовій торгівлі. Федеральне вмішування в справи линчування було би можливим тільки тоді якби стейт, де це сталося, нічого не зробив в тій справі. Тільки федеральні фонди були б відібрані від тих стейтів, що практикують расову дискримінацію.

Протести політиканів в рядах демократичної партії південних стейтів не мають підстави. Їм не треба боятися примусу. Дотримування законів все ще буде в руках присяжних суддів півдня. Найвищий Суд Злучених Держав буде охороняти законні права стейтів... Він буде полагоджувати суперечки в питаннях конституційности. Чи може вони не довіряють Судові після заборони обмежувати участь у попередніх виборах тільки для білих; після заборони виключати нігрів з лави присяжних та відокремлювати нігрів в між-стейтовій транспортації? Але наколи ми не дотримуємо постанов Найвищого Суду, чи це не буде кінцем нашої конституційної демократії?

„Та противники можуть сказати, що закон не усуне упереджень, що нам треба освіти і що поволі ми всі навчимося поводитися справедливо. Але найкращим засобом до того є закон. Він встановлює норми і наколи ми їх приймаємо, маємо дотримувати.... Ще ніколи ми всі не були так свідомі того, яку нерівність зазнають меншинові групи перед законом...

„Програма президента буде принята, чи тепер, чи пізніше. Рік 1948 подає надії, як рік виборів. Обидві партії поглядають на голоси нігрів, деяке зацікавлення мають і незалежні лібeрали. Світова суперечка поміж демократією та комунізмом підкреслює необхідність посилити нашу сторону... Як найбільша демократія ми можемо притягнути на свій бік народи світу тільки тоді, як виявимо свою перевагу не багатством чи силою зброї, але одинаковою справедливістю для всіх".

Загальна Рада.

ТАРЗАН, ч. 1833. Тарзан переможцем.

„Кагода" — „Піддаюся" — застогнав придавлений звір саме тоді, коли малпочоловік стиснув його за горло.

„Йди!" — закомандував пан джунглів, звільнюючи волохатого дикуна. З пошаною і оглядаючися взад звір забрався з очей.

Та коли товариство почало наново підходити вгору, горіль почав підглядати їх з безпечної віддалі.

Тимчасом пілот літака Криса Дженсена, шукаючи за місцем на висадку, залетів понад долину... одначе занадто низько!